

FINANSAL TABLOLARIN DÜZELTME ÖNCESİ VE SONRASI VERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI İLE KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Celal KAYA²

Mehmet DEMİR³

ÖZET

Kredi tahsis sürecinde kredi kurumları için önemli olan konu, firmalara aktarılan kredinin belirtilen şartlarda ve sürelerde sorunsuz bir şekilde geri alınabilmesidir. Kredi tahsis kararının isabetli olması hem bankacılık sisteminin hem de ekonomik büyümenin sağlıklı olması açısından önemlidir.

Kredi taleplerinin değerlendirilmesinde hem nitel hem de nicel faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Kredi tahsisinde nicel faktörlerin nitel faktörlere kıyasla daha çok önemsendiği; ancak örneğin firma sahibinin kişiliği, yeteneği, iş çevresinde bıraktığı izlenim, risk iştahı, girişimcilik ruhu, iş yapma becerisi gibi nitel faktörlerin de dikkate alındığı söylenebilir.

Kredi talepleri, nicel yöntemlerden biri olan finansal analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmektedir. Bu analizlerde kredi talebinde bulunan firmanın finansal tablolarındaki son dönem ve bir önceki dönem kalemlerinin karşılaştırılması olarak kıyas edilmesi ön plana çıkmaktadır. Kredi taleplerinde özellikle finansal tablolarda yer alan kalemlerle ilgili düzeltme (aktarma-arındırma) işleminde her bir firma için muhtemel kötü senaryolar çizilerek klasik anlayışın dışında bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu çalışmada öncelikle kredi talebinde bulunan firmanın orijinal mali verilerinin yer aldığı finansal tablolar, bankaya özgü aktarma-arındırma işlemiyle tekrar ele alınmış; bu işlem sonucunda düzeltilmiş mali verilere ulaşılmış ve bu yeni veriler temelinde kredi talepleri değerlendirilmiştir. Çalışmada, 2 farklı firmanın kredi taleplerinin hangi gerekçelerle kabul ve ret edildiği örnek finansal tablolar üzerinde yapılan aktarma-arındırma işlemleriyle anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, Aktarma-Arındırma İşlemleri, Finansal Tablolar, Finansal Analiz

JEL Sınıflandırması: M40, M41

EVALUATION OF CREDIT REQUESTS THROUGH THE COMPARISON OF FINANCIAL STATEMENTS BEFORE AND AFTER ADJUSTMENTS

ABSTRACT

The important issue for credit institutions in the credit allocation process is that the credit transferred to the companies can be taken back without any problems under the specified conditions and periods. The accuracy of the credit allocation decision is important for the health of both the banking system and economic growth.

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Mehmet DEMİR'in danışmanlığında Celal KAYA tarafından yazılan aynı adlı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

² Bilim Uzmanı, celalkaya04@gmail.com, ORCID ID: 0000-00028561-5367

³ Prof. Dr., Sivas CÜ., İİBF, mehmet_demir01@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1796-7974

Geliş Tarihi: 14.05.2025 / Kabul Tarihi: 28.06.2025 Çalışma Türü: Araştırma Makalesi

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir. Turnitin/Ithenticate/İntihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir. Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/İntihal Licenced by CC-BYNC ile lisanslıdır.

Both qualitative and quantitative factors are taken into consideration in the evaluation of credit requests. It can be said that quantitative factors are more important than qualitative factors in credit allocation; however, qualitative factors such as the personality, talent, impression left in the business environment, risk appetite, entrepreneurial spirit, and business skills of the company owner are also taken into consideration.

Credit requests are evaluated using financial analysis techniques, which are one of the quantitative methods. In these analyses, the comparative comparison of the latest and previous period items of the company requesting the credit comes to the forefront. In credit requests, especially in the adjustment (transfer-refinement) process related to the items in the financial statements, possible bad scenarios are drawn for each company and an evaluation is made outside the classical understanding. In this study, first of all, the financial statements containing the original financial data of the company requesting the credit were re-examined with the bank-specific transfer-purification process; As a result of this process, corrected financial data were obtained and credit requests were evaluated based on these new data. In the study, the reasons for the acceptance and rejection of credit requests of 2 different companies were tried to be explained by transfer-purification processes performed on sample financial statements.

Keywords: Evaluation of Loan Requests, Transfer-Refinement Operations, Financial Statements, Financial Analysis

JEL Classification: M40, M41

GİRİŞ

Muhasebe, firmaların yakın ve uzak çevresine bilgiler sunan bir araçtır. Muhasebeden beklenen en önemli işlevlerden biri; firmada meydana gelen finansal olayları belirli dönemlerde firma sahiplerine, kredi verenlere ve diğer ilgililere sunmaktır. Bu ise, muhasebe bilgi sisteminin çıktısı niteliğinde olan finansal tablolar aracılığıyla yapılmaktadır.

Muhasebe bilgisi ekonomik değeri olan ve birbirinden farklı amaçlar için kullanıcısı bulunan ekonomik sistemi ve kullanıcıların davranışlarını etkileyen çok değişik süreçlerin bir araya gelerek oluşturduğu sistemli bir bütündür (Kısakürek ve Pekcan 2005).

Finansal (mali) tablolarda yer alan bilgilerin işletmenin gerçek finansal ve faaliyet durumunu tam olarak yansıttığını söylemek birçok sebepten dolayı mümkün değildir. Zira her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de hata ve hilelerin varlığı kaçınılmazdır. Bunun temelinde insan faktörünün önemli olduğu söylenebilir. Her ne kadar günümüzde muhasebe mesleğinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanım yoğunluğu artsa da mesleği icra eden insan faktörü hala önemini korumaktadır (Şenel ve Yıldırım 2022). Dolayısıyla finansal tablolardaki verilerin dikkatlice incelenmesi ve hata ve hile konusunda daha şüpheci yaklaşım sergilenmesi alınacak kararların isabet derecesi açısından önem taşımaktadır.

Kredi taleplerinin değerlendirilmesinde hem firmanın sahiplerine hem de firmanın mali verilerine ait analizler yapılmaktadır. Kısaca firma hem nitel hem de nicel yönde incelenmektedir. Kredi taleplerinin değerlendirilmesinde finansal analiz tekniklerinden önemli derecede faydalanılmaktadır. Özellikle son dönem ve bir önceki dönem kalemlerinin karşılaştırılmalı olarak kıyas edilmesi ön plana çıkmaktadır.

Kredi tahsis sürecinde bankalar; bağımsız denetim raporu, ekran (memzuç, ortakların KKB raporları, kurumsal KKB, Findeks raporu, KKB online çek istihbarat raporu) istihbaratı ve SWOT analizinden önemli derecede faydalanılmaktadırlar. Resmi evrak ve ekran sorgulamalarının dışında piyasa istihbaratı çok kritik bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Firmanın mali verilerinde ve ekran istihbaratlarında herhangi bir bozulma olmadığında erken uyarı sinyalleri kapsamında piyasa istihbaratı değerli ipuçları vermektedir.

Kredi yetkilileri, kredi taleplerini firmanın en kötü şartlar altında olduğu düşüncesiyle değerlendirmektedir. Bu tür değerlendirme için finansal tablolarda yer alan mali veriler, aktarma-arındırma işlemlerine tabi tutulmakta ve ardından arındırılmış yeni veriler ışığında değerlendirmeye devam edilmektedir.

Bu çalışmada firmaya ait mali verilerin finansal analiz teknikleri kapsamında değerlendirilmesi, orijinal mali verilerin aktarma-arındırma işlemine tabi tutulması ve nihayet kredi talebi için olumlu veya olumsuz görüş bildirilmesi aşamaları üzerinde durulmuştur.

1. FİNANSAL TABLOLARDA YAPILAN DÜZELTME (AKTARMA-ARINDIRMA) İŞLEMLERİ

Kredi tahsis sürecinde temel finansal tablolardan biri olan bilanço değerlendirilirken özellikle son dönemine ait varlıklarına ve bunların nasıl finanse edildiğini açıklayan öz kaynağına ve borcuna bakılır. Bir diğer finansal tablo olan gelir tablosu değerlendirilirken ise yine son dönemindeki net satışlarına, faaliyet kârına ve dönem net kârına bakılır. Mesela firma, esas faaliyetinden zarar etmiş ancak olağan dışı gelirlerden dolayı dönem net kârına ulaşmış ise olağan dışı gelir hesabının sonraki dönem kâr bakiyesi oluşturup oluşturmayacağına şüphe ile bakılmakta ve bu durum firmanın kredi değerliliğine olumsuz yansıtılmaktadır.

1.1. BİLANÇODA YAPILAN DÜZELTME (AKTARMA-ARINDIRMA) İŞLEMLERİ

Bilançada yapılan düzeltme işlemleri aktif ve pasif yapı temelinde ana hatlarıyla aşağıdaki gibidir.

1.1.1. Aktif Hesaplar Açısından

Aktif hesaplarla ilgili düzeltme işlemleri ana hatlarıyla aşağıdaki gibidir:

- Kasa hesabına yönelik yapılan aktarma-arındırma işlemleri; firma likiditesinin doğru ölçülmesi, net firma sermayesinin ve özellikle gelir tablosu ile ilişkilendirilen bakiyelerde kâr marjlarının doğru hesaplanması için büyük önem taşımaktadır.

- Çekler Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) göre görüldüğünde ya da keşide gününden önce ibraz edildiği takdirde ibraz gününde ödenmesi gereken kıymetli bir evraktır. Fakat Türkiye'de piyasa şartlarında ve işleyişte çekler vadeli bir ödeme aracı olarak kullanıldığından likit olarak kabul edilmemekle birlikte hazır değerler içerisinde değerlendirilemez. Vadeli olarak düzenlenen çeklerin aslında birer senet görevi görmesi sonucunda firmanın likiditesinin doğru ölçülmesi ve alacak tahsil süresinin ve dolayısıyla faaliyet döngüsü açığının doğru hesaplanması adına 101 Alınan Çekler dönem sonunda, "121 Senetli Alacaklar" hesabına aktarılmaktadır.

- Alınan Çekler hesabının alt kırılımları incelenerek içeriğinde karşılıksız çek bulunuyor ise öz sermayeden tenzil edilmektedir. Ayrıca çekler ortaklar kaynaklı ise öz varlıklardan tenzil edilmektedir. Alınan çekler hesabının içeriğinde konsolideye dâhil grup firmaları kaynaklı bakiye bulunuyor ise ilgili bakiye 133 Bağlı Ortaklardan Alacaklar kalemine aktarılmaktadır.

- Banka mevduatları içerisinde kredi teminatı olarak blokeli tutar bulunup bulunmadığı sorgulanmalı; blokeli tutar olması halinde bloke vadesi 1 yıldan kısa mevduatlar bankalar hesabında bırakılmalı ve 1 yıldan uzun vadeli mevduatlar ise diğer çeşitli duran varlıklar hesabına aktarılmalıdır. Banka mevduatları içerisinde duran varlık yatırımlarına aktarılan/aktarılabilecek tutar bulunmakta ise ilgili bakiyeler diğer çeşitli duran varlıklar hesabına aktarılmaktadır. Bankalar hesabına kayıtlı kredi kartlı satışlar kaynaklı pos bakiyeleri, diğer ticari alacaklar hesabına aktarılmalıdır. Yatırım amaçlı alınan kredinin tamamının banka hesabına konulup, kısım kısım çekildiği durum göz önüne alındığında, bu bakiye de niteliği gereği hazır değerler içinde bulunmamalıdır ve diğer çeşitli duran varlıklar hesabında izlenmelidir. Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri hesabı, çekin keşide edilmesi, ödeme, virman ve havale emri verilmesi, envanterde ödenmemiş çeklerin ya da henüz yerine getirilmemiş ödeme, virman ve havale emirleri tutarlarının bankalar hesabından çıkarılması dolayısıyla alacaklandırılıp, bankanın ödeme yapmasıyla borçlanarak kapanan hesaptır (Sevilengül 1993).

- Verilen çekler ve ödeme emirleri hesap bakiyesi, firmanın borç ödeme süresinin (BÖS) ve faaliyet döngüsü süresinin doğru hesaplanması açısından 321 Borç Senetleri hesabına aktarılarak bu hesapta değerlendirilmelidir.

- Senetli alacakların detayı temin edilmeli ve yüksek tutarlı izlenen bakiyeler için sistem araştırması yapılmalıdır. Dahası, yüksek tutarlı izlenen firmalarla ilgili tahsilât sorunu yaşanıp yaşanmadığı ve güncel alacak bakiyeleri sorgulanmalıdır.

Alacak senetleri içerisinde şüpheli duruma düşmüş, kanuni takibe intikal etmiş, icra aşamasına gelinmiş alacak kayıtları kayıtlı olmadığına dikkat edilmelidir. Bankalar aracılığıyla Kredi Kayıt Bürosu (KKB) internet sitesinden firmaların çek/senet bilgileri sorgulanabilmekte ve bu sayede son bir yılda arkası yazılan ve halen ödenmemiş çeklerin tutarları öğrenilebilmektedir. Arkası yazılmış ve halen ödenmemiş çek tutarları öz sermayeden tenzil edilmelidir.

Ayrıca konsolideye dâhil olan grup firmalarından alacak ya da ortaklardan alacak bakiyeleri bulunuyorsa, bu tutarlar ilgili hesaplara aktarılmalıdır.

- Senetli alacaklar içerisinde izlenen avans nitelikli bakiyeler vadesine göre kısa veya uzun vadeli diğer çeşitli alacaklar hesabına aktarılmalıdır. Firmanın esas faaliyetleri dışında (duran varlık satışı gibi) elde ettiği izlenen çek/senet bakiyeleri de diğer çeşitli alacaklar hesabında izlenmelidir.

- Gerçekleştirilen nakdi sermaye artışları kapsamında ortaklardan sermaye taahhüdü tutarında çek/senet alınmış ise; bakiye alacak senetlerinden çıkılmalı ve ödenmemiş sermaye hesabına aktarılmalıdır.

- Firmaların teminat amacı ile müşterilerinden aldıkları çekleri bilançolarına yansıttıkları görülmektedir. Bu durumda konu çekli/senetli alacak pasifteki karşılığı ile mahsup edilmelidir. Eğer pasifteki karşılığı tespit edilemiyor ise konu alacak diğer çeşitli alacaklara aktarılmalıdır. Firmaların kredi teminatı olarak verdikleri çeklerin yetersiz kalması halinde ilave teminat olarak ticari faaliyetlerden kaynaklanmayan fiktif-financeman-hatır çek/senetleri verdiklerine rastlanmaktadır. Konu

fiktif alacağın karşılığında bilançonun dengelenmesi için genellikle pasifte borç senetleri hesabı çalıştırılmaktadır. Fiktif nitelikli alacaklar ve tespit edilebilen karşı hesabı mahsuplaştırılmalıdır. Eğer karşı hesabı tespit edilemiyor ise söz konusu alacaklar diğer çeşitli alacaklara aktarılmalıdır.

- Verilen depozito ve teminatlar bir işin tamamlanması karşılığı verilmiş olmakla birlikte, o işin yerine getirilmesi durumunda iade alınacak tutarlardır. Eğer verilen depozito ve teminatlardaki bakiyeler incelenen dönemler boyunca aynı ya da artış eğiliminde ise uzun vadede değerlendirilebilirler.

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durum olmamakla birlikte, verilen depozito ve teminatlar çek/senet karşılığı verilmiş ise 340 Alınan Avanslar ve 126 Verilen Depozito ve Teminatlar hesaplarından karşılıklı mahsuplaşmak gerekmektedir.

- Bazı firmalar şüpheli ticari alacaklar hesabında şüpheli hale gelen alacaklarını kayıtlayıp buna karşılık ayırmazlar. Bu durumda 129 karşılıklar hesabına şüpheli ticari alacaklar hesabında kayıtlanan tutar kadar bakiye kayıtlanıp öz sermayeden tenzil edilmelidir.

- Yüksek tutarlı izlenen alacaklar sorgulanmalı ve alacağın nasıl oluştuğu irdelenip mahiyetine göre gerekli aktarma-arındırma işlemleri yapılmalıdır.

- Donuk alacak olarak nitelendirilebilecek bakiye bulunmakta ise, ilgili dönemlerde öz sermayeden tenzil edilmelidir.

- Sipariş avansları içerisinde kanuni takibe alınmış, icra aşamasında olan, şüpheli duruma düşmüş firmalara ilişkin bakiye bulunuyor ise, konu bakiyeler ihtiyaten öz sermayeden tenzil edilmelidir. Hesap içerisinde belirli müşterilerde yoğunlaşma varsa, konu firmalar ile ilgili ticari ilişkiler ve verilen avansın mahiyeti sorgulanmalıdır.

- Gelecek aylara ait giderler hesabı içerisinde yaygın olarak; faiz giderlerinin kayıtlandığı görülmektedir. Kayıtlanan faiz giderlerinin karşılığı “381 Gider Tahakkukları” hesabında kayıtlanmış ise 180 ve 381 hesapları karşılıklı mahsuplaşır. Gider Tahakkukları hesabında bakiye izlenmiyor ise; kısa vadeli banka kredileri anapara+faiz şeklinde kayıtlanmış olabilir ve bu durumda 180-300 hesapları karşılıklı mahsuplaşmalıdır.

- Devreden KDV hesabı yıllar itibariyle artış gösteriyorsa firmadan bir yıl içinde eritilebilecek KDV tutarı öğrenilmeli ve eritilemeyecek kısımlar uzun vadeye (291 Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV) aktarılmalıdır. Şayet firmadan konu hakkında bilgi temin edilemiyor ise; bir yıl içinde eritilebilecek KDV tutarı analist tarafından aşağıdaki formül ile hesaplanabilmektedir.

$$(Net Satışlar \times 0.18) - (SMM \times 0.8 \times 0.18) - (Faaliyet Giderleri \times 0.8 \times 0.18)$$

Bu formül üretim firmaları için kabul edilmekte olup; 0.18 KDV yüzdesini gösterirken, 0.8 ise; uygulamada genel kabul görmüş yüzde olarak kabul edilmiştir. Bu formül ile bir üretim firmasında bir yıl içinde eritilebilecek KDV tutarı hesaplanarak, 191 hesabında kayıtlanmış fazla tutar 291 hesabına aktarılır. Böylece firmanın net firma sermayesi daha sağlıklı hesaplanabilir. Personel veya iş avansları içerisinde ortak alacağı bulunup bulunmadığı kontrol edilmeli ve eğer bulunuyorsa ilgili bakiye öz sermayeden tenzil edilmelidir.

- İştiraklerin ödenmemiş kısmı bulunmakta ve pasifte de aynı bakiye taahhüt olarak izlenmekte ise; iştiraklerin ödenmemiş bakiyesi ile pasifteki taahhüt bakiyesi karşılıklı arındırılmalıdır.

- Aktife kayıtlı arsa/arazi üzerinde yap-sat projesi gerçekleştiriliyor ve ilgili projeye ilişkin maliyetler yarı mamuller hesabında izleniyor ise projeye konu arsa ve arazi bakiyesi de, proje niteliği arz ettiğinden, yarı mamuller hesabına aktarılmalıdır.

- Firmaların binaları üzerinde değerlendirme artışı yaparak kayıtlaması da arsa ve araziler kaleminde bahsedildiği gibi uygulamada sıklıkla karşılaşılan durumlardandır.

- Tesis Makine ve Cihazlar hesap kaleminin değerlemesinde göz önüne alınacak ilk şart, anılan makine ve tesislerin firma amacına uygun üretim faaliyetine katılmış olmalarıdır. Bu temel şarta göre, henüz imal edilmekte olan, montajı bitmemiş veya hurdaya ayrılmış makine ve tesislerin bu hesap kaleminde yer almaması gerekir. İncelenen dönemler itibariyle tesis makine ve cihazlar bakiyesi artış

ya da azalış gösteriyorsa bunun sebebi sorgulanmalı ve artış izlenmesi durumunda ciroya etkisi irdelenmelidir.

- Taşıtların maliyet bedellerinin değerlendirilmesi ile ilgili değer artışları konusunda 253 no.lu hesap için yapılan açıklamaların göz önünde bulundurulması gerekir. İncelenen dönemler itibariyle taşıtlar bakiyesi artış ya da azalış gösteriyorsa bunun sebebi sorgulanmalı ve artış izlenmesi durumunda ciroya etkisi irdelenmelidir.

- Firmaların bilançolarında izlenen yapılmakta olan yatırımların detayları sorgulanmalıdır. Yatırımın içeriği, ne zaman başladığı ve biteceği, toplam yatırım tutarı, tamamlanma oranı, nasıl finanse edildiği ve tahmini olarak ciroya etkisi bilgileri önem arz etmektedir.

- Şerefiye bedelleri genel itibariyle öz sermayeden tenzil edilmekte olup, analistin inisiyatifine bağlı olarak tenzil edilmeyebilmektedir. Şerefiyenin içeriğine dair firmadan bilgi temin edilerek ve küresel/güçlü markaları temsil eden şerefiye bedelleri için herhangi bir işlem yapılmayabilmektedir.

1.1.2. Pasif Hesaplar Açısından

Pasif hesaplarla ilgili düzeltme işlemleri ana hatlarıyla aşağıdaki gibidir:

- Firmanın faaliyet konusu dışında kullandığı kredilerden ayrıca takip edilmek amacı ile karşılığında bir mal alımını içeren krediler diğer mali borçlar içerisinde izlenir. Taşıtlar kredisi, GSM, Leasing, Faktoring vb. mali borçlar banka kredileri hesabından çıkarılarak diğer mali borçlar hesabına aktarılır.

- Öncelikle firmadan borç senetlerinin detayı temin edilmeli ve içerisinde grup firmalarına veya ortaklara ait bakiye bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir. Grup firmalarına ya da ortaklara verilen çek/senetler bulunmakta ise, konu bakiyeler “333 Bağlı Ortaklıklara Borçlar / 331 Ortaklara Borçlar” hesaplarına aktarılmalıdır. Borç senetlerinin detayında kusursuz bakiyeler izleniyor ise, konu bakiyeler sorgulanmalı ve bağlantı/hatır çeki olabileceği hususu göz önünde bulundurulmalıdır. Konu hesabın yüksek olması firmanın teminatlı mal alımı yaptığını göstermektedir. Her ne kadar teminatlı alım yapıyormuş gibi görünse de firma kendi çekini keşide ettiği için, konu durum müşteri çeki ile mal alımı yapan firmalara göre firmanın sektörde kredibilitesinin daha yüksek olduğuna işaret eder. Mal alımı için kullanılmayan ve malın maliyetini etkilemeyen borç senetleri ile avans çeki amacıyla tedarikçiye verilen ve henüz mal maliyeti ile ilişkisi bulunmayan borç senetleri, “321 Borç Senetleri” hesabından çıkarılarak “336 Diğer Çeşitli Borçlar” hesabına aktarılmalıdır (Yardımcıoğlu 2013).

- Grup firmalarından kaynaklı ve ticari nitelik arz eden bakiyeler “329 Diğer Ticari Borçlar” hesabında, finansal nitelik arz eden bakiyeler ise “333 Bağlı Ortaklıklara Borçlar” hesabında takip edilmelidir.

- Ortaklara Borçlar hesabı ortakların firmaya olan fon desteğini yansıttığından pasif hesaplar içerisindeki en mühim hesaplardan biridir. Bu sebeple de ortak borçlarının kaynağı iyice sorgulanmalıdır. Ortak borçlarının kaynağı sistem dışı satışlar olabilmektedir. Bu gibi bir durum tespitinde ortak borçları ile karşılıklı çalışan fiktif stok bakiyesi karşılıklı mahsuplaşmalıdır. Nakit fon niteliğinde olan ortak borçlarının ise geri ödenip ödenmeyeceği ve sermayeye ilave edilip edilmeyeceği sorgulanmalıdır. Geri ödenecek olan ortak borçları vadesine göre kısa ya da uzun vadede değerlendirilmelidir. Firma, ortak borçlarının sermayeye ilave edileceğini beyan etmekte ise ortak borçları uzun vadede değerlendirilmelidir (Lazol 2003). Ortak borçları incelenen dönemler itibariyle süreklilik arz edip artış seyrinde izlenmekte ise, yıllar itibariyle kapanmayan kısımlar uzun vadeli “Ortaklara Borçlar” hesabında değerlendirilmelidir.

- Ortaklardan Alacaklar hesabında izlenen bakiye ile “Ortaklara Borçlar” hesabında izlenen bakiye aynı ortak kaynaklı ise karşılıklı mahsuplaşmalıdır.

- Yap-sat alanında faaliyet gösteren firmalarda ortak borçlarının yap-sat faaliyeti için kullanıldığı düşünülmekte olup ihtiyaten kısa vadede değerlendirilmelidir. Sınırsız sorumlu firmalarda ortak borçları (komandit firmalarda komandite ortağa, kollektif firmada ortaklara, şahıs firmalarında firma sahibine, adi ortaklıklarda ortaklara) ilgili hesaptan çıkarılarak öz sermayeye eklenmelidir.

- Personele Borçla hesabının yüksek seviyede olması firmanın çalışanlarının ücretlerini ödeyememe durumu ile karşı karşıya olduğunu gösterebilir. Bu sebeple bu hesapta izlenen yüksek bakiyeler hakkında firmadan bilgi alınmalıdır.

Bazı durumlarda firmaların personele borçlar hesabında ortakları kaydettikleri görülmekte olup, konu bakiyeler personele borçlar hesabından çıkarılarak ortak borçları hesabına aktarılmalı ve bu hesapta değerlendirilmelidir.

- Firmanın memzuç verilerinde kırdırılamayan akreditif riski izlenmekte ve firmanın bu riski bilançosunda kayıtlamadığı tespit ediliyor ise; aynı zamanda akreditife konu malın gümrük yüklemesi yapılmamışsa tespit edilen tutar diğer çeşitli borçlar ve verilen sipariş avansları hesaplarına karşılıklı eklenmelidir.

- Yüklenilen iş veya hizmetin 1 yılı aşması durumunda alınan avanslar ilgili hesaptan çıkarılarak uzun vadeli alınan avanslar hesabına aktarılmalıdır.

- Firmaların bazı müşterileri ile hem vadeli hem de avanslı/peşin çalışabildiği görülmekte olup, konu durumda karşılıklı borç-alacak bakiyeleri üzerinde arındırma işlemi yapılmalıdır.

- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler hesap kaleminin yüksekliği firmanın vergi borcunu ödemekte güçlük çektiğine dair işaret olabilir. Borcu var ve taksitlendirme yapılmış ise ilgili belgeler temin edilmeli ve sebebi sorgulanmalıdır. Bir yıldan uzun sürede ödenecek şekilde ertelenmiş ve taksitide bağlanmış tutarların “Kamuya Olan Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Borçlar” hesabına aktarılması gerekmektedir.

- Uygulamada genelde faiz ve kira gelirlerinin izlendiği hesapta, akaryakıt firmalarında firmanın arsası üzerine inşa edilen akaryakıt istasyonlarının kullanım haklarına ait gelirlerin peşin tahsil edilmesi durumunda konu hesap kullanılmaktadır. Bu hesapta kaydedilen gelirlerin bilanço dönemine ait olduğu tespit edilirse, konu bakiyelerin bu hesaptan çıkarılarak gelir tablosuna aktarılması gerekmektedir.

- Gider Tahakkukları hesabına konu olan giderler işletme için kendiliğinden oluşan bir finansman kaynağı niteliğinde olup firmanın öz sermayenin, gerçek borç yükünün saptanması açısından olduğu kadar hesap dönemi kar/zararının reel olarak görülebilmesi açısından da önemlidir. “381 Gider Tahakkukları” hesabında izlenen kredi faiz tahakkuklarının karşılığı “181 Gelir Tahakkukları” hesabında bulunuyor ise faizler karşılıklı mahsuplaşmalıdır. Fakat karşılığında aktifte herhangi bir faiz tahakkuku bulunmuyorsa konu bakiyenin bu hesaptan çıkarılarak banka kredileri hesabına aktarılması gerekmektedir (Lazol, 2003).

- Hesaplanan KDV hesabı, mal ve hizmet satışlarında bedel üzerinden hesaplanan KDV tutarının kaydedildiği hesaptır. 391 Hesaplanan KDV hesabı karşılığında 190 Devreden KDV ya da 191 İndirilecek KDV hesaplarında bakiye bulunuyorsa aktif ve pasifte yer alan KDV’ler karşılıklı mahsuplaşmalıdır. Diğer KDV hesabında, teşvikli yatırım mallarının ithalatından doğan ve ertelenen KDV ile ihraç kaydıyla yapılan satışlarda ihracatçıdan alınmayarak ertelenen ve ihracatın 3 ay içinde yapılması halinde terkin edilecek KDV tutarları takip edilir (Lazol, 2003).

- Sermaye taahhütlerinin ödenmesi konusunda, henüz ortaklara apel çağrısı yapılmamış ve aktifte bir karşılık kalemi (kasa, ortaklardan alacaklar, diğer alacaklar vb.) oluşturulmak suretiyle ödenmemiş sermayenin tamamı veya bir bölümü kapatılmış ise aktifteki karşılığının tespit edilerek arındırılması ve “Ödenmemiş Sermaye” hesabına ilave edilmesi gerekmektedir. Sermaye taahhütlerinin kapatılmasında ortaklara apel çağrısının yapılmış olması durumunda, pasifte “Ödenmemiş Sermaye” hesabında herhangi bir düzeltme işlemi yapılmaz. Zira sermaye taahhüdü, firma için bir alacak niteliğine dönüşmüştür. Aktif kalemlerde bulunduğu hesap tespit edilerek “Ortaklardan Alacaklar” hesabında izlenmesi gerekmektedir (Şakar, 2002).

- 529 Diğer Sermaye Yedekleri içerisinde firma ortakları tarafından sermaye artışlarında kullanılmak üzere aktarılan fonların sermaye artırım avansı şeklinde kayıtlayabildikleri gözlenmekte olup, ilgili kayıtlamanın bulunması durumunda konu hakkında alınmış yönetim kurulu karar tutanağı temin edilmelidir. Tutanağın temin edilmesi durumunda “Diğer Sermaye Yedekleri” içerisinde takibine devam edilmeli, aksi durumlarda ise “Ortaklara Borçlar” hesabına aktarılması gerekmektedir. “Kayda

Alınan Emtia Karşılığı” hesabı, son yıllarda çıkan torba yasalar ile fiktif tutarların kayda alındığı görülmekte olup, firmalar kayıtlarında olmayan stokları bu yasa ile bilançolarına kaydedebilme olanağı bulunmaktadır. Bu tutarları bilançoaya kaydederken de “Stoklar” ve “Kayda Alınan Emtia Karşılığı” hesapları karşılıklı çalışmaktadır. “525 Kayda Alınan Emtia Karşılığı” hesabı izlenen bilançolarda önemli olan nokta stokların realitesini sorgulamaktır. Geçmiş yıllarda elde edilerek dağıtılmamasına karar verilmiş kâr ya da birikmiş ve yedeklerden karşılanmamış zararların gösterildiği hesaplardır. Geçmiş Yıl Kâr ya da Zararlarının net bakiyesi öz sermayeye dâhil edilir. Geçmiş yıl kârlarında izlenen tutarın bir kısmının ya da tamamının ortaklara dağıtıldığı tespit ediliyor ise konu tutarlar ortaklara borçlar hesabına aktarılmalıdır. Cari dönemde ortaklara dağıtılacak tutar firma tarafından beyan ediliyor ise konu tutar ile işlem gerçekleştirilmeli, fakat dönemler boyunca temettü dağıtılıyor ve cari dönemde dağıtılacak tutar temin edilemiyor ise geçmiş yıllarda dağıtılan temettülerin ortalaması alınarak cari dönemde de işlem devam ettirilebilmektedir (Şakar, 2002).

1.2. GELİR TABLOSUNDA YAPILAN DÜZELTME (AKTARMA-ARINDIRMA) İŞLEMLERİ

Gelir tablosunda yapılan düzeltme işlemleri ana hatlarıyla aşağıdaki gibidir:

- Aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanan tutar diğer grup firmasının grup içine yaptığı satış rakamı ile uyumlu ise fiktif kâr hesaplanabilmektedir.

Dönem Sonu Stok – Dönem Başı Stok + Dönemin Satılan Mamul Maliyeti

Fiktif kâr tutarı ise satış yapan firma için aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanabilmektedir:

Dönemin Stok Bakiyesi X Brüt Kâr Marjı

Böylece hesaplanan fiktif kâr tutarı gelir tablosundan çıkarılmalı ve reel kâr hesaplanmalıdır.

- Yurtdışı Satışlar hesabında dikkat edilmesi gereken en önemli husus transit ticaret kaynaklı bakiyelerdir. Firmanın “Yurtdışı Satışlar” hesabının alt kırılımında transit ticaret kaynaklı bakiye izlenmekte ise firmadan transit ticaret satış ve maliyet tutarları temin edilerek aktarma-arındırma işlemleri yapılmalıdır.

• Gelir tablosunda transit ticaret sebebiyle oluşan satış ve maliyet karşılık tenzil edilmeli ve aradaki fark olan kâr rakamı ise komisyon gelirlerine aktarılmalıdır. Aynı zamanda bilançoda transit ticaret kaynaklı borç ve alacaklar firmanın ticari faaliyet döngüsünü etkilememesi açısından diğer çeşitli borçlar ve alacaklar hesabına aktarılmalıdır. Transit ticaret işlemlerinde dikkat edilmesi gereken husus işlemin niteliğidir. Eğer gelir tablosunda yer alan transit ticaret satışları yurtdışında üretilen/temin edilen malın yine yurtdışına direkt olarak satılmasını kapsıyorsa bakiyeler transit ticaret olarak değerlendirilip gerekli aktarma-arındırma işlemler yapılmalıdır. Şayet gelir tablosunda yer alan transit ticaret satışları yurtdışında üretilen/temin edilen malın Türkiye’de gümrüksüz depo/antrepoya çekilmesi, malın yurtiçinde bir alıcısının olması durumunda yurtiçine satılması ya da yurtdışından bir talep olması halinde yurtdışına transit ticaret şeklinde gönderilmesi işleminden kaynaklanıyorsa bu işlem kaynaklı gelirler transit ticaret kapsamında değerlendirilmeyip yurtdışı satışlar hesabında izlenebilmektedir. Bazı firmalar serbest bölgelere yapılan satışları “Yurtdışı Satışlar” kaleminde takip etmektedir. Fakat işlemin niteliği gereği konu bakiyeler “Yurtiçi Satışlar” hesabına aktarılıp bu hesapta takip edilmelidir.

• Satışların maliyetleri içerisinde finansman giderlerine ait tutarların izlenmesi uygulamada sıkça rastlanılan bir işlemdir. Söz konusu finansman giderleri satışların maliyetlerinden çıkarılarak “660 Finansman Giderleri” hesabına aktarılmalıdır. Satışların maliyetlerinde finansman gideri tespit edilen firmaların stokları üzerinde de aktifleştirilmiş finansman giderleri izlenme olasılığı yüksek olup ilgili firmalarda stoklar hesabının içeriği de kontrol edilmelidir. Stoklar içerisinde aktifleştirilmiş finansman giderleri bulunuyor ise ilgili stok tutarları arındırılarak dönem kârından düşülmeli ve gelir tablosunda finansman gideri olarak kaydedilmelidir (Sağlam, 2005).

• Ortak alacakları, kasa gibi hesaplara işletilen adet faiz gelirlerinin iptal edilmesi gerekmektedir. Konu bakiye kasadan/ortaklardan alacaklardan ve faiz gelirlerinden düşülmelidir.

• Dönemin kur değişimleri ve faiz oranları dikkate alınarak firmanın yaklaşık olarak kur+faiz giderlerinden oluşan finansman gideri hesaplanabilmektedir. Hesaplanan bu tutar ile firmanın kaydettiği

finansman gideri arasında fark bulunmakta ise sebebi sorgulanmalıdır. Firmalar finansman giderlerini satışların maliyeti kalemlerinde kaydedebilmektedir. Eğer tespit edilebiliyor ise konu tutar finansman giderleri hesabına aktarılmalıdır. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir diğer durum ise firmaların nakdi risklerine ilişkin kur giderlerini kambiyo zararları hesabında izlemeleridir. Bu durumda konu tutar tespit edilebiliyorsa finansman giderlerine aktarılmalıdır (Sevilengül, 1996).

- İşletmenin olağan faaliyetlerinden bağımsız olan ve bu sebeple sık ve düzenli olarak ortaya çıkması beklenmeyen işlem ve olaylardan kaynaklanan gelir ve kârlar “Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar” hesabında yer almaktadır. “Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar” hesabında çoğunlukla grup içi duran varlık satış kârlarının izlendiği görülmektedir. Grup içi duran varlık satışlarının tespit edilmesi durumunda konsolide bazda; söz konusu kâr arındırılmalı, dönem kârı azaltılmalı ve duran varlık hesabında izlenen satışa konu varlık tutarı düşülmeli ve böylece grup içi fiktiflik arz eden kâr ortadan kaldırılmalıdır. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir diğer örnek ise duran varlık değerlendirme kârlarının “Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar” hesabında takip edilmesidir. Konu değerlemeye ilişkin mahkeme kararı bulunmakta ise değerlendirme kabul edilerek; “Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar” hesabından çıkarılır ve öz sermayelerde yer alan “Maddi Duran Varlık Değerleme Artışları” kalemine aktarılır. Fakat konu değerlemeye ilişkin mahkeme kararı bulunmuyor ise değerlendirme iptal edilerek; “Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar” hesabından çıkarılıp dönem kârı düşürülmeli ve aktifte hangi duran varlık hesabı değerlemeye konu edildiyse o hesaptan değerlemeye ilişkin tutar düşülmelidir (Sevilengül, 1996).

- İşletmenin olağan faaliyetlerinden bağımsız olan ve bu sebeple sık ve düzenli olarak ortaya çıkması beklenmeyen işlem ve olaylardan kaynaklanan gider ve zararlar bu başlık altında toplanmaktadır. “689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar” hesabında çoğunlukla torba yasa kapsamında oluşan giderlerin izlendiği görülmektedir. Torba yasalar kapsamında firmaların ilgili yıl kayıtlarında özellikle geçmiş yıllardan gelen ortak alacakları/kasa bakiyelerini vb. giderleştirdiği izlenmektedir. Söz konusu işlem dolayısıyla ortaklardan alacaklar/kasa vb. hesaplarda bakiye kalmamakta veya bakiyeleri azalmakta olup alacakların tahsil edildiği gibi yanlış bir algıya yol açabilmektedir. Bu durumda torba yasa kaynaklı giderin “Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar” hesabından çıkılması ve dolayısıyla dönem kârının artırılması ve öz sermayeden tenzil edilmesi gerekmektedir (Sevilengül, 1996).

2. ÖRNEK UYGULAMALAR

Bu çalışmada, finansal tablolardaki veriler öncelikle aktarma-arındırma işlemine tabi tutulmuş ve elde edilen yeni veriler aşağıdaki 2 farklı senaryo temelinde değerlendirilmiştir.

1. Kredi talebinin **ret** edilmesi
2. Kredi talebinin **kabul** edilmesi

Analizde firmalara ait 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait bilanço ve gelir tablolarından yararlanılmıştır.

Firmaların değerlendirmeleri sektör bazında analiz edilmiştir. Uygulamalarda sırasıyla maden, gıda sektörlerine değinilmiştir. Her sektörün kendi dinamikleri içerisinde değerlendirilmesi; firmanın gerçek potansiyeline ulaşılması noktasında ne kadar etkin olduğunun görülmesini sağlamaktadır.

2.1. UYGULAMA-1

Uygulama 1’de madencilik sektöründe faaliyet gösteren bir (X) firmanın kredi talebinin değerlendirilmesi hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu örnek uygulamada firmanın kredi talebinin niçin reddedildiği açıklanmıştır. Önce firma hakkında özet bilgiler verilmiş ardından uygulamaya geçilmiştir.

Madencilik sektöründe faaliyet gösteren firmalar, sektörü itibarıyla uzun vadede ürün temin edebilmektedir. Bu sebepten finansman tercihleri de uzun vadede olmaktadır. Tedbir açısından kredi taleplerinin değerlendirilmesinde en kötü şartlar göz önüne alınması suretiyle firmanın uzun vadeli borcu kısa vadeli gibi düşünülmüştür. Bu şekilde yapılan aktarma işleminin firma rasyolarında oluşturduğu değişiklik neticesinde kredi talebi değerlendirilmesi üzerine olan etkisi analiz edilmiştir.

X firmasının 2018, 2019, 2020 ve 2021 2. Çeyrek dönemlerine ait bilanço ve gelir tabloları yer almaktadır.

Tablo 1: X Firmasının Düzeltilmiş Mali Veriler Sonrası Oluşan Bilançosu

	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.06.2021
AKTİF	20.437.503,76	25.891.041,17	28.438.528,31	36.813.735,69
DÖNEN VARLIKLAR	20.019.697,59	25.154.311,9	27461214,05	35.665.584,69
Hazır Değerler	5.323.780,3	10.694.782,99	1.417.506,64	4.288.993,69
Menkul Kıymetler	449.999,52	0		
Senetsiz Ticari Alacaklar	5.807.465,49	9.848.236,87	15.588.203,48	15.819.171,00
Senetli Ticari Alacaklar				
Ort. ve Grup Firmalarından Alacaklar				
Stoklar	6.103.544,87	2848491,49	8458672,8	13.440.718
Diğer Dönen Varlıklar	2.334.907,41	1.762.800,55	1.996.831,13	2.116.702,00
DURAN VARLIKLAR	417.806,17	736.729,27	977.314,26	1.148.151,00
Ticari Alacaklar				
Diğer Alacaklar				
Yapılmakta Olan Yatırımlar				
Ort. ve Grup Firmalarından Alacaklar				
Mali Duran Varlıklar				
Yıll. Yaygın İnş. ve Onarım Maliyetleri				
Maddi Duran Varlıklar	578.264,17	964.783,71	1.325.752,44	1.597.751,00
Birikmiş Amortismanlar (-)	164.770,36	228.054,44	348.438,18	449.600,00
Diğer Duran Varlıklar	4.312,36	0		
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.06.2021
PASİF	20.437.503,76	25.891.041,17	28.438.528,31	36.813.735,69
KISA VADELİ YABANCI KAYN.	16.832.767,39	17.698.967,67	19.407.695,48	30.152.244,00
Mali Borçlar	8.581.030,00	6.318.070,00	9.574.602,00	23.293.738,00
Alınan Sipariş Avansları	2.007.480,29	925.742,57	1.114.321,35	3.048.089,00
Senetsiz Ticari Borçlar	6.149.266,91	10.396.878,85	7.391.575,72	3.795.910,00
Senetli Ticari Borçlar				
Ortaklar ve Grup Firmalarından Borçlar			1.241.293,82	0,00
Diğer Borçlar	94.990,19	58.276,25	85.902,59	14.507,00
UZUN VADELİ YABANCI KAYN.	262.169,14	4.439.284,58	2.928.765,00	4.805.956,00
Mali Borçlar		3.243.405,38	2.635.286,00	4.512.477,00
Alınan Sipariş Avansları				
Senetsiz Ticari Borçlar				
Senetli Ticari Borçlar				
Ortaklar ve Grup Firmalarından Borçlar	262.169,14	1.195.879,20	293.479,00	293.479,00
Yıll. Yaygın İnş. ve Onarım Hakedişleri				
Diğer Borçlar				
ÖZ KAYNAKLAR	3.342.567,23	3.752.788,92	6.102.067,83	1.855.535,69
Ödenmiş Sermaye	3.000.000,00	3.000.000,00	5.000.000,00	5.000.000,00
Sermaye Yedekleri				
Kâr Yedekleri	30.149,66	30.149,66	110.859,29	100.769,00
Dönem Net Kârı (Zararı)	336.951,57	385.687,69	379.860,22	4.012,69
Geçmiş Yıl Kârları		336.951,57	722.639,26	1.102.499,00
AKTİF DÜZELTME TUTARI (-)	24.534,00	0,00	24.534,00	0,00

Tablo 2: X Firmasının Düzeltilmiş Mali Veriler Sonrası Oluşan Gelir Tablosu

Gelir Tablosu	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.06.2021
Net Satışlar	30.214.184,48	39.561.898,63	40.937.263,39	24.244.585,50
Satışların Maliyeti (-)	24.023.747,26	29.896.290,35	33.557.728,65	19.614.015,04
Brüt Satış Kârı veya Zararı	6.190.437,22	9.665.608,28	7.379.534,74	4.630.570,46
Faaliyet Giderleri (-)	4.765.192,92	8.653.995,97	7.310.287,88	4.301.792,55
Faaliyet Kârı veya Zararı	1.425.244,30	1.011.612,31	69.246,86	328.777,91
Finansman Giderleri (-)	344.601,36	271.583,83	161.139,36	135.732,36
Kambiyo Kârları	9.911.785,40	3.307.290,97	5.420.182,82	4.595.490,26
Kambiyo Zararları	10.630.429,87	3.642.765,22	4.896.320,79	4.842.511,46
Diğer Faal.Olağan Gelir ve Kârlar	67.489,46	82.636,57	11.349,76	11.114,74
Diğer Faa. Olağan Gid/Zararlar (-)				
Olağan Kâr veya Zarar	429.487,93	487.190,80	443.319,29	-42.860,91
Olağanüstü Gelir ve Gider Farkı	8.662,16	9.652,68	62.885,73	46.873,60
Dönem Kârı veya Zararı	438.150,09	496.843,48	506.205,02	4.012,69
Dön. Kârı ve Diğ. Ysl Yük. Krs (-)	101.198,52	111.155,79	126.344,80	0,00
Net Dönem Kârı veya Zararı	336.951,57	385.687,69	379.860,22	4.012,69
Amortisman Gideri				

Tablo 3: X Firmasının Düzeltilmiş Mali Veriler Sonrası Oluşan Rasyoları

Oranlar	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.06.2021
LİKİDİTE ORANLARI				
Net İşletme Sermayesi	3.186.930,20	7.455.344,23	8.053.518,57	5.513.340,69
Cari Oran	1,19	1,42	1,41	1,18
Likidite Oranı	0,83	1,26	0,98	0,74
Nakit Oran	0,34	0,6	0,07	0,14
FAALİYET SÜRELERİ (GÜN)				
Ticari Alacak Tahsil Süresi	34,60	71,23	111,84	116,59
Stok Devir Süresi	91,46	53,90	60,65	100,49
Ticari Borç Ödeme Süresi	92,15	99,62	95,42	51,33
Faaliyet Süresi	33,91	25,51	77,08	165,74
Aktif Devir Hızı	121,76	117,8	125,04	136,66
BORCLULUK ORANLARI				
Toplam Boçlar/Aktif Toplamı	0,84	0,86	0,79	0,95
Kısa Vadeli Borçlar/Net Satışlar	0,56	0,45	0,47	1,24
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Aktif Toplamı	0,82	0,68	0,68	0,82
Ebit/Finansman Gideri	1,29	1,41	1,78	1,00
Net Finansal Borçlar/EBİTDA	3,59	-1,47	16,17	168,29
Finansal Borçlar / Öz Kaynaklar	2,57	2,55	2,00	14,99
Toplam Borçlar / Öz Kaynaklar	5,11	5,9	3,66	18,84
Kısa Vadeli Finansal Borçlar/Net Satışlar	0,28	0,16	0,23	0,48
MALİ BÜNYE ORANLARI				
Maddi Duran Varlıklar/Öz Kaynak	0,12	0,20	0,16	0,62

Öz Kaynak/Aktif Toplamı	0,16	0,14	0,21	0,05
Dönen Varlıklar/Aktif Toplamı	0,98	0,97	0,97	0,97
Duran Varlıklar/Aktif Toplamı	0,02	0,03	0,03	0,03
KÂRLILIK ORANLARI				
Net Kâr/Öz Kaynak	0,1	0,1	0,06	0,00
Net Kâr/Aktif Toplamı	0,02	0,01	0,01	0,00
Faaliyet Kârı/Net Satışlar	0,05	0,03	0,00	0,01
Favök (Ebitda)	782.751,45	768.427,31	667.344,38	139.745,05
Favök (Ebitda)/Net Satışlar	0,01	0,01	0,01	0,01
Satışlardaki Reel Büyüme		0,22	-0,17	0,00
İhracat Oranı	1,00	1,00	1,00	0,99

Tablo 4: X Firmasının Düzeltilen Kalemlerinin Detayları

Kalem Adı	İşaret	Tutar
Dönem: 2021-2-Geçişi		
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1191348)		
331-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	293.479,00
431-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	293.479,00
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1191349)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	16.821.015,00
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	16.821.015,00
Açıklama: Firmadan alınan bilgiye göre ortaklara verilen tutar kadar düşürülmüştür. (159,01,099 DİĞER ÇEŞİTLİ AVANSLAR yardımcı kaleminden) (1191444)		
159-Verilen Sipariş Avansları	- (Çıkar)	4.351.745,00
131-Ortaklardan Alacaklar	- (Çıkar)	4.351.745,00
131-Ortaklardan Alacaklar	+ (Topla)	4.351.745,00
563-Öz Kaynak Tenzil Hesabı	+ (Topla)	4.351.745,00
Dönem: 2021-1-Geçişi		
Açıklama: Satışların Maliyeti Stoktan Düşülmüştür. (1149613)		
153-Ticari Mallar	- (Çıkar)	10.736.725,21
d-Aktif/Pasif Düzenleme Hesabı	+ (Topla)	1,00
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1150529)		
331-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	364.716,00
431-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	364.716,00
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1150530)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	12.659.878,00
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	12.659.878,00
Dönem: 2020-4-Kesin		
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1191347)		
431-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	71.237,00
331-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	71.237,00
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1150527)		
431-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	1.170.056,82
331-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	1.170.056,82
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1149620)		
331-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	1.534.772,82

431-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	1.534.772,82
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1149622)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	6.869.035,86
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	6.869.035,86
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1149621)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	111.290,94
563-Öz Kaynak Tenzil Hesabı	+ (Topla)	111.290,94
Dönem: 2019-4-Kesin		
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (707105)		
331-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	1.195.879,20
431-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	1.195.879,20
Dönem: 2018-4-Kesin		
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelenendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (707104)		
331-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	262.169,14
431-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	262.169,14
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (707109)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	24.534,00
563-Öz Kaynak Tenzil Hesabı	+ (Topla)	24.534,00
Açıklama: Bilanço / Gelir Tablosu Kâr Zarar Eşitsizliği (300142)		
691-Dönem Kârı Vergi ve Diğ. Yasal Yük. Karş. (-)	+ (Topla)	101.198,52
d-Aktif/Pasif Düzenleme Hesabı	+ (Topla)	1,00

Yapılan aktarma-arındırma işlemlerinde dönemler itibarıyla yatay ve dikey analizde firma görünümünün nasıl değiştiğini ve kredi sonucuna nasıl etki ettiğini görmek mümkündür. Sektör itibari ile uzun vadede nakde dönebilen firma dinamikleri gereği uzun vade ve dahi ödemesiz dönemler şeklinde borçlanmalı. Finansman kaynaklarının ödemesiz dönem şeklinde olması firmanın belirli bir likidite seviyesine ulaşması açısından fırsat sunmaktadır. Düzeltilen bir diğer hesap kalemi 159-Verilen Sipariş Avansları hesabıdır. Bu hesap özelinde firma ile görüşmenin ardından; gerçekte var olmayan siparişlerin avans şeklinde giriş yapıldığı bilgisi alınmıştır. Bu durum aslında firmanın ilgili döneminin detay mizanında belirtilmemiş (yardımcı hesapları belirtilmemiş/kapalı mizan) olması üzerine sorgulanmaya ve netice alınmaya çalışılmıştır. Araştırma neticesinde mali mesuliyet görevlisinin; kredi veren kuruluşlarca 131-Ortaklardan Alacaklar hesap kaydının tutulması halinde direkt olarak öz kaynaklar hesabından tenzil edileceğini bildiğinden dikkat çekmeyecek hesap olan 159-Verilen Sipariş Avanslarında kayıt tuttuğu görünmektedir. Bu bilgiler ışığında firmanın düzeltme öncesi ve sonrası mali veriler ile kredi talebinin değerlendirilmesi sonucuna olan etkisini görmek mümkündür.

Orijinal Mali Veri

Orijinal mali verilerde firma 30.06.2021 tarihinde kullandığı 16.821.015 TL tutarındaki finansmanı 400-Banka Kredileri hesabında göstermiştir. 331-Ortaklara Borçlar hesabında ise 293.479 TL bakiye mevcuttur. Yukarıda bulunan bilançoda dönen varlıkların orijinal bakiyesi (herhangi bir değişiklik olmadığından) 35.665.584,69 TL dir. Orijinal mali verilerde kısa vadeli yabancı kaynaklar hesabında ise 13.624.708 TL (30.152.244 TL – 16.821.015 TL + 293.479 TL) bakiye mevcuttur. Bu durumda orijinal mali verilere göre net firma sermayesi 22.040.876,69 TL (35.665.584,69 TL – 13.624.708 TL) dir. Yine orijinal mali verilere göre cari oran 2,61 (35.665.584,69 TL/13.624.708 TL) dir.

Düzeltilmiş Mali Veri

Firmanın 30.06.2021 tarihi itibarıyla 16.821.015 TL bakiyenin 400-Banka Kredileri hesabından 300-Banka Kredileri hesabına yapılan aktarma işleminin ve 331-Ortaklara Borçlar hesabından 293.479

TL bakiyenin 431-Ortaklara Borçlar hesabına yapılan aktarma işleminin net firma sermayesini 5.513.340,69 TL cari oranı ise 1,18 seviyesine çekmiştir.

Firmanın 30.06.2021 tarihinde 159-Verilen Sipariş Avansları kaleminin orijinal hesap bakiyesi 4.351.745 TL dir. 159-Verilen Sipariş Avansları kaleminin yardımcı hesaplarında firmanın yaptığı bağlantılar ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadığından firma ortaklarına nakit çıkışı olabileceğini akla getirmektedir. Bu sebeple 159-Verilen Sipariş Avanslarından 4.351.745 TL bakiye 131-Ortaklardan Alacaklar hesabına aktarılmıştır. 131-Ortaklardan Alacaklar hesabında olan 4.351.745 TL tutarındaki bakiyenin firmaya getirisi olmadan yapılan bir çıkış olarak görüldüğünden direkt olarak 563-Öz Kaynak Tenzil Hesabına aktarılmıştır. Böyle bir durumda firmanın öz kaynaklarında önemli (hatırı sayılır) bir tutar azalarak kredibilitede sorun teşkil edebilmektedir.

Finansal Tabloların Düzeltme Öncesi ve Sonrası Verilerinin Karşılaştırmalı Analiziyle Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi

Firmanın orijinal mali verilerinde uzun vadede bulunan yabancı kaynak bakiyesine göre net firma sermayesi 22.040.876,69 TL ve cari oran ise 2,61 dir. Yapılan aktarma işlemleri neticesinde net firma sermayesi düzeltilmiş mali verilerinde ise 5.513.340,69 TL ve cari oran ise 1,18 dir. Bilindiği üzere dönen varlıklarla kısa vadeli yükümlülüklerin karşılaştırılması yöntemiyle yapılan oran analizi firmanın kısa vadeli borçlarını ödeyebilme kabiliyeti hakkında fikir vermek ve sonuçlara ulaşmak açısından önem arz etmektedir.

Orijinal ve düzeltilmiş veri sonrası firmanın net firma sermayesi ve cari oran değerleri aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 5: X Firmasının Aktarma-Arındırma Öncesi ve Sonrası Veriler

	Düzeltme Öncesi	Düzeltme Sonrası
Net İşletme Sermayesi	22.040.876,69	5.513.340,69
Cari Oran	2,61	1,18

Firmanın orijinal mali verilerindeki öz kaynaklar hesabının bakiyesi 6.207.280,69 TL iken, 159-Verilen Sipariş Avansları hesabında bulunan 4.351.745 TL bakiyeyi 131-Ortaklardan Alacaklar hesabına ve buradan da 563-Öz Kaynak Tenzil Hesabına aktarılması işleminin ardından 1.855.535,69 TL olmuştur.

Normalde firmanın mali verilerinde düzeltme öncesi kredi talebinin iyi şartlarda olmak üzere limit tahsis yapılabilirdi; çünkü kısa vadede borçlarını karşılayacak varlıkları söz konusuydu ve rasyoları standartların çok üzerindeydi. Yine öz kaynaklar hesabının düzeltme öncesi bakiyesinin yedek akçe olarak manevra kabiliyetinin yüksek olması da göz önünde bulundurularak talep edilen limitin teminat şartlarının daha da esnek olabileceği yönünde bir karar alınması mümkün olabilirdi. Ancak düzeltme sonrası net firma sermayesindeki azalma ve cari orandaki düşüşün; firmanın ödemeler dengesini sağlayamaması, firmaya kredi tahsis edilmesi halinde mali verinin sağlıklı bir hale gelmesi ve akabinde firmayı batma tehlikesiyle karşı karşıya bırakılması senaryosuna istinaden kredi talebinin reddedilmesi uygun görülecektir. Bu durumda yapılan aktarma ve arındırma işlemlerinin ardından kredi talebi **ret edilmiştir**.

2.2. UYGULAMA-2

Uygulama 2’de gıda sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın kredi talebinin değerlendirilmesi hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu örnek uygulamada firmanın kredi talebinin niçin kabul edildiği açıklanmaya çalışılacaktır. Önce firma hakkında özet bilgiler verilip ardından uygulamaya geçilecektir.

Gıda sektöründe faaliyet gösteren firmanın muhasebe kayıtlarında stokların şişkin olması akabinde yapılan analiz neticesinde kayıt dışı verilerin olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe kayıtları, gereğinin yapılabilmesi amacıyla 3726 sayılı Kanun gereği stok affından faydalanılarak kayıt altına alınmıştır. Araştırılmaya konu olarak başlangıç noktası olan ve geçmiş dönemde (2020 4.Kesin Dönem) ilk defa 2.445.000 TL bakiye veren ortaklardan alacaklar hesabı olmuştur. Firmaya ait öz kaynakların ortakların şahsi işlerinde kullanılması durumu göz önüne alınarak tenzil edilmesi uygun görülmüştür. Ancak bu

söz konusu ortaklardan alacaklar hesabının ilk defa bakiye vermiş olması ve firmanın da gıda sektöründe faaliyet göstermesi ve de alacaklarında hareketsiz yani donuk alacağı olduğu tespiti bütünleştirilince kayıt dışı olduğu kanaatine varılmıştır. Bu durumun ardından yapılan aktarma-arındırma işlemlerinin kredi talebi değerlendirilmesi açısından etkisi ele alınmıştır.

Y Firmasının 2018, 2019, 2020 ve 2021 3. Çeyrek dönemlerine ait bilanço ve gelir tabloları yer almaktadır.

Tablo 6: Y Firmasının Düzeltilmiş Mali Veriler Sonrası Oluşan Bilançosu

	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.09.2021
AKTİF	5.435.022,66	6.424.407,73	5.251.794,98	7.188.802,27
DÖNEN VARLIKLAR	4.854.380,07	5.895.389,83	3.970.362,13	4.445.090,08
Hazır Değerler	115.644,39	1.540.030,05	1.395.469,82	436.747,10
Menkul Kıymetler				
Senetsiz Ticari Alacaklar	889.189,11	1.278.793,40	1.073.783,74	1.012.880,15
Senetli Ticari Alacaklar	920.589,00	1.429.485,00	1.411.985,00	888.985,00
Ort. ve Grup Firmalarından Alacaklar				
Stoklar	2.675.732,94	1.585.523,67	21.732,00	2.065.798,45
Diğer Dönen Varlıklar	253.224,63	61.557,71	67.391,57	40.679,38
DURAN VARLIKLAR	580.642,59	529.017,90	1.281.432,85	2.743.712,19
Ticari Alacaklar				
Diğer Alacaklar				
Yapılmakta Olan Yatırımlar				
Ort. ve Grup Firmalarından Alacaklar				1.772.642,18
Mali Duran Varlıklar				
Yıll. Yaygın İnş. ve Onarım Maliyetleri				
Maddi Duran Varlıklar	1.292.158,39	887.426,22	1.646.218,47	1.333.228,04
Birikmiş Amortismanlar (-)	711.515,80	358.408,32	364.785,62	362.158,03
Diğer Duran Varlıklar				

	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.09.2021
PASİF	5.435.022,66	6.424.407,73	5.251.794,98	7.188.802,27
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	2.535.997,23	2.006.537,62	1.599.096,34	2.913.448,03
Mali Borçlar	1.166.592,00	1.310.394,00	657.799,00	1.276.122,67
Alınan Sipariş Avansları	4.600,16	60.179,52	0,00	41.982,77
Senetsiz Ticari Borçlar	22.037,00	584.741,56	776.887,70	1.505.394,01
Senetli Ticari Borçlar	1.281.350,00	0,00	62.500,00	30.000,02
Ortaklar ve Grup Firmalarına Borçlar				
Diğer Borçlar	61.418,07	51.222,54	101.909,64	59.948,56
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	307.012,00	1.297.965,00	2.431.254,00	2.189.679,55
Mali Borçlar	307.012,00	1.297.965,00	2.431.254,00	2.189.679,55
Alınan Sipariş Avansları				
Senetsiz Ticari Borçlar				
Senetli Ticari Borçlar				
Ortaklar ve Grup Firmalarına Borçlar				
Yıll. Yaygın İnş. ve Onarım Hakedişleri				
Diğer Borçlar				
ÖZ KAYNAKLAR	2.592.013,43	3.119.905,11	1.221.444,64	2.085.674,69
Ödenmiş Sermaye	2.083.774,79	2.083.774,79	2.083.774,79	2.083.774,79

Sermaye Yedekleri				200.079,50
Kar Yedekleri	47.758,53	161.792,25	348.560,51	531.483,94
Dönem Net Kârı (Zararı)	58.323,05	234.615,31	448.051,95	-2.008.285,60
Geçmiş Yıl Kârları	584.315,86	639.722,76	859.298,63	1.278.622,06
AKTİF DÜZELTME TUTARI (-)	182.158,80	0,00	2.518.241,24	0,00

Tablo 7: Y Firmasının Düzeltilmiş Mali Veriler Sonrası Oluşan Gelir Tablosu

Gelir Tablosu	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.09.2021
Net Satışlar	14.923.801,90	16.483.168,62	14.906.503,09	12.228.837,59
Satışların Maliyeti (-)	13.195.001,37	13.983.333,37	12.311.204,21	10.549.569,16
Brüt Satış Kârı veya Zararı	1.728.800,53	2.499.835,25	2.595.298,88	1.679.268,43
Faaliyet Giderleri (-)	1.489.235,28	1.575.516,90	1.653.166,34	1.298.517,27
Faaliyet Kârı veya Zararı	239.565,25	924.318,35	942.132,54	380.751,16
Finansman Giderleri (-)	267.154,78	623.753,09	381.174,06	370.845,17
Kambiyo Kârları				
Kambiyo Zararları				
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar		224,83	0,00	43.861,39
Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)				
Olağan Kâr veya Zarar	-27.589,53	300.790,09	560.958,48	53.767,38
Olağanüstü Gelir ve Gider Farkı	102.362,67	-1,23	13.611,86	-2.062.052,98
Dönem Kârı veya Zararı	74.773,14	300.788,86	574.570,34	-2.008.285,60
Dönem Kârı ve Diğer Yasal Yük. Karşılığı (-)	16.450,09	66.173,55	126.518,39	0,00
Net Dönem Kârı veya Zararı	58.323,05	234.615,31	448.051,95	-2.008.285,60
Amortisman Gideri				

Tablo 8: Y Firmasının Düzeltilmiş Mali Veriler Sonrası Oluşan Rasyoları

Oranlar	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	30.09.2021
LİKİDİTE ORANLARI				
Net İşletme Sermayesi	2.318.382,84	3.888.852,21	2.371.265,79	1.531.642,05
Cari Oran	1,91	2,94	2,48	1,53
Likidite Oranı	0,86	2,15	2,47	0,82
Nakit Oran	0,05	0,77	0,87	0,15
FAALİYET SÜRELERİ (GÜN)				
Ticari Alacak Tahsil Süresi	21,83	49,34	62,72	48,44
Stok Devir Süresi	73,00	54,85	23,50	26,71
Ticari Borç Ödeme Süresi	35,56	24,30	20,82	30,39
Faaliyet Süresi	59,27	79,89	65,40	44,76
Aktif Devir Hızı	65,55	70,16	63,42	79,36
BORÇLULUK ORANLARI				
Toplam Borçlar/Aktif Toplamı	0,52	0,51	0,77	0,71
Kısa Vadeli Borçlar/Net Satışlar	0,17	0,12	0,11	0,24
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Aktif Toplamı	0,47	0,31	0,30	0,41
Ebit/Finansman Gideri	1,06	1,11	1,33	1,00
Net Finansal Borçlar/EBİTDA	3,97	1,16	1,77	0,00
Finansal Borçlar / Öz Kaynaklar	0,57	0,84	2,53	1,66
Toplam Borçlar / Öz Kaynaklar	1,10	1,06	3,30	2,45
Kısa Vadeli Finansal Borçlar/Net Satışlar	0,08	0,08	0,04	0,08
MALİ BÜNYE ORANLARI				
Maddi Duran Varlıklar/Öz Kaynak	0,22	0,17	1,05	0,47
Öz Kaynak/Aktif Toplamı	0,48	0,49	0,23	0,29

Dönen Varlıklar/Aktif Toplamı	0,89	0,92	0,76	0,62
Duran Varlıklar/Aktif Toplamı	0,11	0,08	0,24	0,38
KÂRLILIK ORANLARI				
Net Kâr/Öz Kaynak	0,02	0,08	0,37	-0,96
Net Kâr/Aktif Toplamı	0,01	0,04	0,09	-0,28
Faaliyet Kârı/Net Satışlar	0,02	0,06	0,06	0,03
Favök (Ebitda)	341.927,92	924.541,95	955.744,4	-1.637.440,43
Favök (Ebitda)/Net Satışlar	0,02	0,04	0,03	0,03
Satışlardaki Reel Büyüme		0,03	-0,28	0,00
İhracat Oranı				

Tablo 9: Y Firmasının Düzeltilen Kalemlerinin Detayları

Kalem Adı	İşaret	Tutar
Dönem: 2021-3-Geçişi		
Açıklama: Alınan çekler, alacak senetlerine; verilen çekler, borç senetlerine aktarılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1345783)		
101-Alınan Çekler	- (Çıkar)	888.985,00
121-Alacak Senetleri	+ (Topla)	888.985,00
Dönem: 2021-2-Geçişi		
Açıklama: Ortaklardan Alacaklar Hesabının Öz Varlıklardan İndirimi (1294510)		
231-Ortaklardan Alacaklar	- (Çıkar)	3.772.642,00
563- Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	3.772.642,00
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277667)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	263.707,00
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	263.707,00
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277664)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	58.131,00
563- Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	58.131,00
Açıklama: Alınan çekler, alacak senetlerine; verilen çekler, borç senetlerine aktarılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277662)		
101-Alınan Çekler	- (Çıkar)	1.361.485,00
121-Alacak Senetleri	+ (Topla)	1.361.485,00
Dönem: 2020-4-Kesin		
Açıklama: Ortaklardan Alacaklar Hesabının Öz Varlıklardan İndirimi (1294516)		
231-Ortaklardan Alacaklar	- (Çıkar)	2.445.000,00
563- Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	2.445.000,00
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277666)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	21.610,33
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	21.610,33
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277663)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	73.241,24
563- Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	73.241,24
Dönem: 2019-4-Kesin		
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277665)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	197.048,77
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	197.048,77
Açıklama: Alınan çekler, alacak senetlerine; verilen çekler, borç senetlerine aktarılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (1277661)		
101-Alınan Çekler	- (Çıkar)	1.429.485,00
121-Alacak Senetleri	+ (Topla)	1.429.485,00
Dönem: 2019-4-Geçişi		
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475840)		

400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	332.420,00
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	332.420,00

Açıklama: Alınan çekler, alacak senetlerine; verilen çekler, borç senetlerine aktarılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475834)		
101-Alınan Çekler	- (Çıkar)	906.385,00
121-Alacak Senetleri	+ (Topla)	906.385,00
Dönem: 2018-4-Kesin		
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre leasing uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475841)		
301-Fin. Kir. İşlemlerinden Borçlar	+ (Topla)	29.008,00
265-Leasing Yatırımları	+ (Topla)	29.008,00
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475839)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	491.687,25
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	491.687,25
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475837)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	182.158,80
563- Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	182.158,80
Dönem: 2017-4-Kesin		
Açıklama: Ortaklara borçlarda vadelendirme yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475831)		
431-Ortaklara Borçlar	- (Çıkar)	859.485,77
331-Ortaklara Borçlar	+ (Topla)	859.485,77
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475836)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	1.183.525,77
563-Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	1.183.525,77
Açıklama: Alınan çekler, alacak senetlerine; verilen çekler, borç senetlerine aktarılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475833)		
101-Alınan Çekler	- (Çıkar)	1.548.586,99
121-Alacak Senetleri	+ (Topla)	1.548.586,99
Dönem: 2016-4-Kesin		
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço vade uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475838)		
400-Banka Kredileri	- (Çıkar)	70.873,59
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	70.873,59
Açıklama: Memzuç kayıtlarına göre bilanço uyumlaştırması yapılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475835)		
300-Banka Kredileri	+ (Topla)	840.327,41
563- Öz Kaynak Tenzil Hesabı**	+ (Topla)	840.327,41
Açıklama: Alınan çekler, alacak senetlerine; verilen çekler, borç senetlerine aktarılmıştır. (Otomatik aktarma-arındırma) (475832)		
101-Alınan Çekler	- (Çıkar)	998.235,00
121-Alacak Senetleri	+ (Topla)	998.235,00
** 563- Öz Kaynak Tenzil hesabı muhasebeye gerçekte var olmayan hesaptır ve sadece böylesi durumlarda tenzil etmek için kullanılmaktadır.		

Bu firma özelinde yapılan aktarma-arındırma işlemlerinin neticesinde geçmiş tarihli düzeltilmiş bakiyeler üzerinden takipler söz konusu olmuştur. Aktarma-arındırmaya konu bakiyelerin gerçek manada bilanço ve gelir tablosunda tekabül ettiği kalemler tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan aktarma-arındırma işlemlerinde dönemler itibarıyla yatay ve dikey analizde firma görünümünün nasıl değiştiğini ve kredi sonucuna nasıl etki ettiğini görmek mümkündür.

Finansal Tabloların Düzeltme Öncesi ve Sonrası Verilerinin Karşılaştırmalı Analiziyle Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi

Firmanın kesin olan 2020 4.Döneminden itibaren ortaklardan alacaklar hesabı bakiyesi öz kaynaklar hesabından dönemler itibariyle tenzil edilmiştir. Firmanın 2020 kesin döneminde 231-Ortaklardan Alacaklar hesabında 2.445.000 TL bakiye oluşmuştur. Önceki dönemlerde bu kalemden herhangi bir bakiye olmadığından dikkat çekmektedir. Bu rakam firmanın 2021-2.Geçici döneminde 3.772.642 TL ye kadar çıkmıştır. 231-Ortaklardan Alacaklar hesabı kendi özelinde şu şekilde yorumlanabilmektedir:

- ✓ Ortaklar firmanın içini boşaltmaktadır ki SWOT analizinde firmanın tehditler kısmında kredibilitenin nitel kısımları için bu durumun cevap bulması gerekmektedir.
- ✓ Firmada kayıt dışının olduğu ve son raddeye geldikten sonra dış denetimlerden sıyrılmanın bir yolu olarak tercih edilebilir ki bu durumda firmanın SWOT analizi temelinde tehdit arz etmekte ve envanter vs. kayıt altında takip edilecek altyapı sistemlerinin olmaması söz konusu olabilmektedir.

Firmanın 2020 kesin döneminde ve 2021-2.Döneminde 231-Ortaklardan Alacaklar hesabının bakiye vermesi ve yukarıdaki gerekçelerden ötürü 563- Öz Kaynak Tenzil hesabına aktarıldığından dolayı firmanın öz kaynaklarında azalma meydana gelmiş ve kredi talepleri uygun görülmemiştir.

Firmanın 2021-3.Geçici dönemde 231-Ortaklardan Alacaklar hesabı bakiye vermediğinden yapılan kredi talebinin değerlendirilmesine olumlu yaklaşılmıştır. Ancak yatay ve dikey olarak yapılan diğer analizlerde bilançoda Dönem Net Kârı (Zararı) kalemi ve gelir tablosunda Dönem Kârı ve Diğer Yasal Yük. Karşılığı (-) bakiyelerin **-2.008.285,6 TL** olduğu dikkat çekmektedir. İlgili bakiyelerin önceki dönemlerde bulunan 231-Ortaklardan Alacaklar hesabı bakiyesi ile yakın olduğundan ilişkili oldukları düşünülmüş ve detayını öğrenmek için firmanın mali mesuliyeti olan kişiden bilgi talep edilmiştir. Bu bilgiye göre 3726 sayılı Kanun gereği stok affından faydalanılarak ilgili tutar kayıt altına alınmıştır. Ayrıca; ortaklardan alacaklar cari hesabından af ile 689 Diğer Olağan Dışı Gider/Zararlar hesabına aktarılmıştır. Gerçek bir zarar olmadığı 7326 sayılı Kanun kapsamında oluşan KKEG(Kanunen Kabul Edilmeyen Gider) olarak 2021-4. Dönem beyannamede ve detay mizan nazım hesaplarında görülmektedir. Bu durumda firmanın basiretli bir tüccar edasıyla davranması ve arka planda ortakların firmanın içini boşaltmıyor olması yani firmanın yanında yer alarak gelecek vaat etmesi ve de ilerleyen dönemler de fiktif olan zararın dahi düzeleceği de ön görülerek kredi talebi **kabul edilmiştir**.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında 2 farklı firmanın kredi talepleri değerlendirilmiştir. Birinci örnekte bulunan firma; maden sektöründe faaliyet göstermektedir. Maden sektörü, doğası gereği uzun soluklu uğraş sonucu ürünlerini ortaya koyabilmektedir. Ürünün meydana gelmesi uzun vadeli olması hasebiyle; finansman ihtiyacının da uzun vadeli olması gerekmektedir. Maden sektöründe faaliyet gösteren firma örneğinde; uzun vadeli ihracat finansmanlarını, kısa vadeli yabancı kaynaklar hesabına aktarılması neticesinde; örneğin cari rasyo oranı 2.61'den 1.18'e düşmüştür. Bu değer ise olması gereken düzeyin epey altındadır.

Bu firmada; çizilmek istenen kötü şartlar çerçevesinde cari rasyo/firma sermayesinden ziyade, sektör gereği uzun vadeli üretimde yaşanabilecek aksaklıklar göz önünde bulundurulmuştur. Bu sebeple firmanın kısa vadede finansal refleksleri ölçümlenmiş olup kredi talebi **ret** edilmiştir.

İkinci örnekteki firma; gıda sektöründe faaliyet göstermektedir. Gıda sektörü; doğası gereği sirkülasyonun yoğun olduğu bir sektördür. Bu sektörde kayıt dışı işlemlerin de fazlalıkla yer aldığı söylenebilir. Bu örnekte, özellikle 231 Ortaklardan Alacaklar hesabında bir önceki dönemde bulunan 2.445.000 TL bakiyesinin son dönemde, 3.772.642 TL'ye kadar çıkması dikkat çekici olmuştur. Ortaklardan alacaklar hesabı kendi özelinde çeşitli şekillerde yorumlanabilmektedir. Bu hesap için

örneğin ortakların firmanın içini boşalttığı düşüncesiyle hareket edilebilmektedir. Dolayısıyla SWOT analizinde firmaya özgü tehditler bölümündeki kredibilitenin nitel kısımları için bu durumun cevap bulması gerekmektedir. Bir başka yorum ise firmada sektörün yapısı gereği kayıt dışının olduğu ve son raddeye geldikten sonra dış denetimlerden sıyrılmanın bir yolu olarak Ortaklardan Alacaklar hesabının tercih edildiği şeklinde olabilmektedir. Bu durum da firmanın SWOT analizi temelinde tehdit arz etmekte ve envanter vs. kayıt altında takip edilecek altyapı sistemlerinin olmaması söz konusu olabilmektedir. Ayrıca; aktarma-arındırma işlemlerinin temel amacı; firmayı en kötü şartlara göre değerlendirmek olduğundan; Ortaklardan Alacaklar hesabı, Öz kaynaklar hesabından tenzil işlemi uygulanmıştır. Burada gerçek bir alacak bakiyesi olmadığı düşünülerek mali tablolarda ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Bu analiz neticesinde; 3726 sayılı Kanun gereği stok affından faydalanılarak ilgili tutar kayıt altına alınmış ve bu durum ayrıca 689 Diğer Olağan Dışı Gider/Zararlar hesabı detayında kanunen kabul edilmeyen giderler olarak belirtilmiştir. Gerçek bir zarar olmadığı 7326 sayılı Kanun kapsamında olduğu beyannamede ve detay mizan nazım hesaplarında görülmektedir. Bu durumda firmanın basiretli bir tüccar sıfatıyla davranması ve arka planda ortakların, firmanın içini boşaltmıyor olması; yani firmanın yanında yer alarak gelecek vadetmesi ve de ilerleyen dönemlerde fiktif olan zararın dahi düzeltilmesi de yapılacağı ön görülerek kredi talebi **kabul** edilmiştir.

KAYNAKLAR

- KISAKÜREK, M. Mustafa ve PEKCAN, Ahmet (2005), *Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar*, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 107–125.
- LAZOL, İbrahim (2003). *Genel Muhasebe*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- SAĞLAM, Necdet (2005). *Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Uygulaması*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları
- SEVİLENGÜL, Orhan (1993). *Kredi Müşterilerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi*, Ankara.
- SEVİLENGÜL, Orhan (1996). *Genel Muhasebe*. (5. Baskı), Gazi Kitabevi Yayınları Ankara.
- ŞAKAR, Hakan (2002). *Bankalarda Kredilendirme Teknikleri*, 2.Baskı, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul.
- ŞENEL, S. Alpagut ve YILDIRIM, Hesna (2023). *Muhasebe Hilelerinin Küresel Maliyeti ve Önlenmesine Yönelik Proaktif Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe*. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(1), 83-118.
- YARDIMCIOĞLU, Mahmut (2013). *Finansal Muhasebe*. (1. Baskı), Fatih Basımevi, Kahramanmaraş.